

Võimestumine – kontseptsioonid ja teooriad

Anu Kasmel
Tervishoiu Instituut
Tartu Ülikool

Anu Kasmel kevad 2008

- *May I warn you against doing good to people, and trying to make others good by law? One does good, if at all, with people, not to people.*

Jane Addams

Terminitest

- **Tervisedendus** - Kunst ja teadus, mis võimaldab inimestel suurendada kontrolli oma terviseõjuri üle ja seega parendada oma tervist.

Ottawa Charta, 1986

- **Võimestumine** – suutlikkus kontrollida oma terviseõjuri ja elukorraldust.

Rappoport, 1981

Anu Kasmel kevad 2008

Võimestumine ehk tervisesuutlikkus

- See on protsess, millega inividid ja grupid muutuvad võimeliseks ja tegutsevad aktiivselt oma tervisega seonduva olukorra parendamisel, omavad otsustusõigust ja võimu oma keskkonna mõjutamisel ja ennast puudutavate küsimuste lahendamisel.

Anu Kasmel kevad 2008

Tõendus põhisis

- Paikkonnad/kogukonnad, mis on suutlikud paindlikult lahendada oma probleeme on uuringute andmetel tervislikumad, seal on usalduslikumad ja üksteisest hoolivamad suhted, kontrollitunnetus kohaliku elukorralduse üle ja tegevused/otsused on seal tervistsoodustavamad.

Labonte, 1998

Anu Kasmel kevad 2008

Võimestumine ja võim

- Võimestumise olemus seisneb võimu ülekandmises;
- Võim on võimelisus olukorda kontrollida, mis annab võimaluse oma keskkonnas teataval viisil toimida ja käituda.

Pinderhuges, 1983

- Mitte võim 'kellegi üle' vaid võim 'kellegagi koos'.

O'Neill, 1992

Anu Kasmel kevad 2008

Võimestumise areng

Viie etappi mudel võimestumise kasvus (Jackson et al. 1989, Labonte, 1989)

I	II	III	IV	V
Perso- naalne areng	Vastastikused toetus grupid	Teemale fookus ja kampaaniad /paikk. organisatsioon	Osavõtt organisa- tsioonid/ koalitsioonid	Kollektiivne poliitiline ja sotsiaalne tegevus

← Psühholoogilise võimestumise defitsiit Paikkonna võimestumine →

Anu Kasmel kevad 2008

Psühholoogilise ja paikkonna võimestumise kriitiliste komponentide mudel

Anu Kasmel kevad 2008

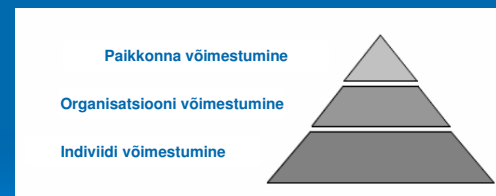
Tervise arengu protsess

Wallerstein jt., 2006

Anu Kasmel kevad 2008

Võimestumise kui kolmetasandiline protsess ja eesmärk

Anu Kasmel kevad 2008

Võimestumine kui ..

➤ Protsess

➤ Tulemus

Anu Kasmel kevad 2008

Võimestumine

protsess ja tulemused

- **Indiviidi tasand** osavõtt paikkonna tegevustest, kuuluvus gruppidesse, võrgustikesse;
- **Organisatsiooni tasand** – kollektiivne otsustamine, jagatud juhtimine, organisatsiooniline tegevus;
- **Kogukonna tasand** – juurdepääs ressurssidele, poliitiline mõjuvõim, intersektoraalne tegevus;
- **Individaalne** – Situatsioonispetsiifiline tunnetatud kontroll, ressursside mobilisatsiooni oskused, emotsionaalne seotud;
- **Organisatsiooniline** – organisatsiooniliste võrgustike areng, organisatsiooni kasv, debattide hulk ühistel teemadel;
- **Paikkonna tasand** – pluralismi ilmingud, koalitsioonide olemasolu, juurdepääs ressurssidele, sektoriläbivad ühised jõupingutused
- **Rahvastiku tasand** – sotsiaalse kapitali indikaatorid.

Anu Kasmel kevad 2008

Ray Charles' lugu õpetab meile, et ...

